

Arkæologisk Forum

Nr. 39
2018

	Redaktionens leder	1
	Stakkels Jim...	
Artikel		
	Andres Siegfried Dobat, Torben Trier Christiansen, Mogens Bo Henriksen, Peter Jensen, Stine Vestergaard Laursen, Mads Dengsø Jessen, Rikke Ruhe, Freddy Arntsen & Mads Kähler Holst	3
	DIME – Digitale Metaldetektorfund Den Danske Registreringsportal for Detektorfund	
Artikel		
	Frida Amalie Bruno Weitling*	13
	Berørt af det uberørte Refleksioner over et samtidsarkæologisk eksperiment	
Conference		
	Marc Adam Fenchel & Laura McAtackney	19
	Contemporary Archaeology Review of Contemporary & Historical Archaeology in Theory conference	
Artikel		
	Sarah Sander Laugesen*	24
	Arkæologiske Podcasts Hvordan kan arkæologien bruge de nye digitale formidlingsformer?	
Spejlinger		
	Redaktionen	31
	Arkæologisk Forum – Spejlinger	
	Jesper Hansen*	33
	Arkæologi og naturvidenskab – fremmede, bekendte, flirtende, ægtefæller, skilt....eller lidt af det hele	
	Jeanette Varberg*	38
	Står arkæologien i skyggen af naturvidenskaben?	
Anmeldelse		
	Ole Thirup Kastholm	41
	Trods skriveborde og eksperimenter – spørgsmålet om jernalderens udspændte både er stadig ubesvaret	

*Fagfællebedømt artikel

DIME – Digitale Metaldekteorfund

Den Danske Registreringsportal for Detektorfund

Den 20. september 2018 lanceredes første version af metaldekteorfundplatformen DIME (Digitale Metaldekteorfund). Hermed er der taget et første skridt frem mod en digital løsning på nogle af de store udfordringer, dansk metaldekteorfundarkæologi står overfor. Disse udgøres af voksende fundmængder og registreringsefterslæb, begrænset udnyttelse af fundene i forskningssammenhæng og begrænsede muligheder for den brede offentlighed for at tilgå fundene og viden herom. Som brugerdrevet registreringssystem bygger DIME en digital bro mellem amatørarkæologer og museer. Herigennem understøttes en samskabende tilgang til kulturarvsforvaltningen, hvor digitale værktøjer anvendes til at bringe dekteorfundbrugernes kollektive viden og kompetencer aktivt i spil. Med DIME implementeres 'crowd-sourcing' og 'citizen-science' principper inden for et kerneområde i museumsarbejdet, og museumslovens idealer om at gøre kulturarven aktuell, tilgængelig og vedkommende for borgere og samfund, vil blive aktualiseret.

Hvorfor DIME?

DIME er en ny fællesportal til registrering af metaldekteorfund, udviklet i samarbejde med det danske metaldekteorfundmiljø og medarbejdere fra de danske museer. DIME er udviklet til at blive brugt af både dekteorfundbrugere og fagarkæologer som grundlag for forvaltning, forskning og formidling af arkæologiske fund gjort af frivillige aktører – ikke mindst metaldekteorfundfolk. Den konkrete målsætning med DIME er at bidrage til løsning af de store udfordringer i dansk metaldekteorfundarkæologi, såsom voksende fundmængder og registreringsefterslæb, manglende udnyttelse af

fundene i forskningssammenhæng og manglende tilgængelighed til fundene for den brede offentlighed. Alle museer med et arkæologisk ansvarsområde samt Nationalmuseet er blevet inviteret til at deltage i DIME, og konceptet er, at programmet kan understøtte fundindleverings- og fundbehandlingsprocessen i samarbejde med findere (dekteorfundbrugere) på forskellig vis. Således kan DIME:

- facilitere, stimulere og styrke samarbejde og vidensdeling mellem amatørarkæologer, museumsarkæologer og forskere ved anvendelse af 'crowd-sourcing' og 'citizen-science'

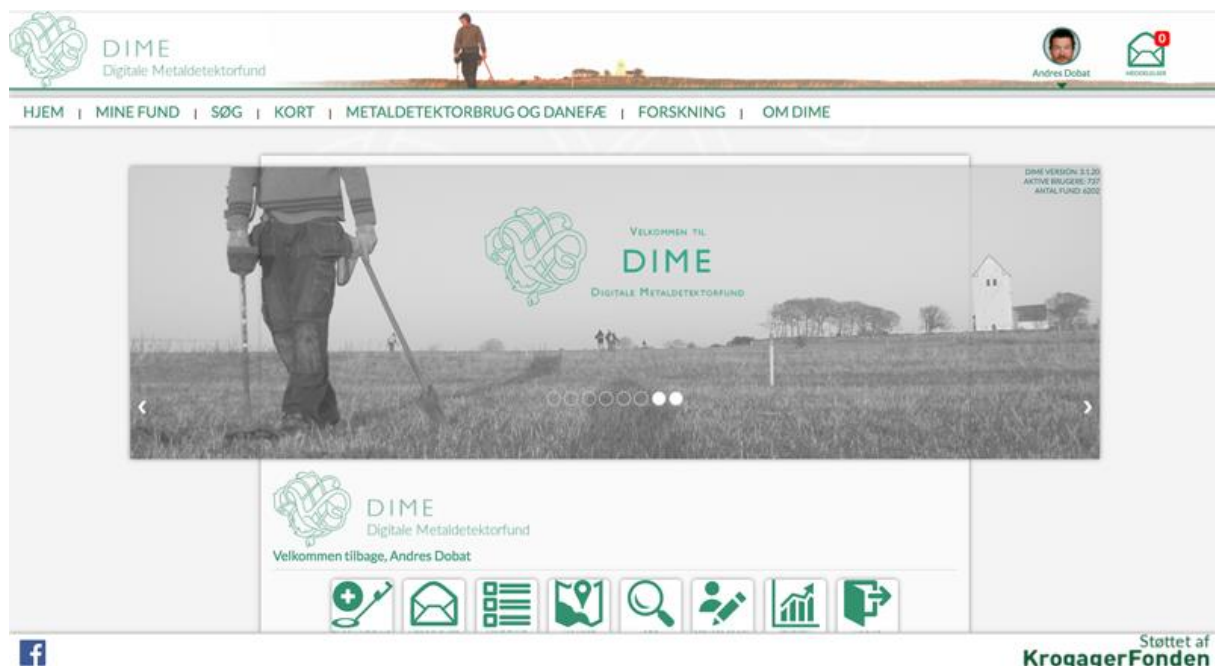

Fig. 1: DIME-portalen i PC-versionen for registrerede brugere.

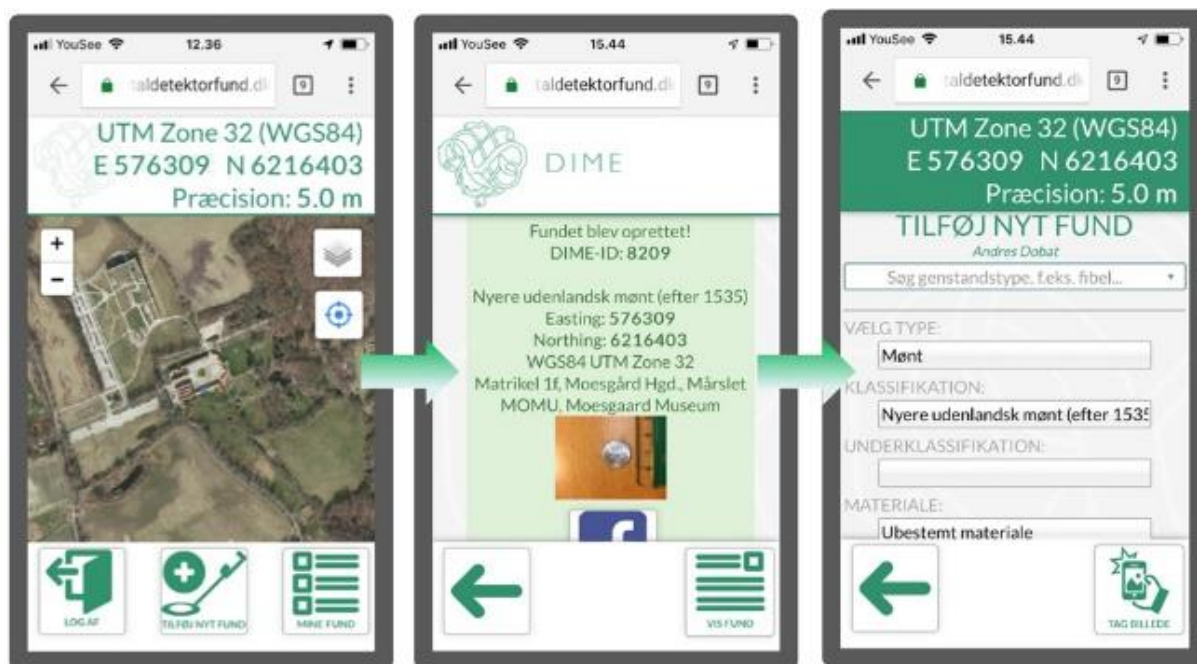

Fig. 2: DIME-portalen i Mobilversionen. Til venstre inden fundregistrering. I midten klassifikationsmodul. Til højre beskæftiget efter succesfuld fundregistrering med DIME-ID nr., basisoplysninger og Facebooklink.

- tilbyde et registreringsværktøj og digital logbog/katalog for amatørarkæologerne, som dermed kan holde styr på deres egne fund og fundpladser
- lette og forenkle arbejdsgangene for registrering og administrativ behandling af detektorfundene på de danske museer
- fungere som et centralt forum for udbredelse og promovning af god arkæologisk feltpraksis og efterfølgende behandling af detektorfund
- tilgængeliggøre data og informationer om alle detektorfund for alle med historisk interesse – offentligheden såvel som forskere
- understøtte eksport og udveksling af data mellem centrale museale databaser og registre som Fund og Fortidsminder (F&F), Museernes Udgravningsdata (MUD), fælles system til registrering og administration af museernes samlinger (SARA) samt internationale fora (f.eks. ARIADNE)

I skrivende stund (november 2018) har over 764 detektorbrugere oprettet sig som brugere af portalen. Af dem har 345 oprettet fund i systemet. I en spontan spørgeundersøgelse (fra 18. november) iblandt medlemmerne af Facebook gruppen Midtdetekt (administreret af 'Midtjysk Detektorforening') med 231

medlemmer, erklærede 85% af besvarende at de enten brugte DIME eller havde oprettet et profil, imod 7,5% som enten ikke brugte DIME og 7,5% som overvejede brugen af DIME. Samlet rummer DIME i dag over 7000 fundposter. Medarbejdere fra 22 museer har bedt om at blive registreret som museumsbrugere i DIME.

Baggrund for DIME

Internationalt fremhæves dansk metaldetektorarkæologi ofte, og med god ret, som en unik succes-historie, hvor de bedste sider af den danske samfundsmodel forenes med en decentral museumsstruktur, en bred folkelig involvering i arkæologien og et samarbejde præget af gensidig respekt (Henriksen 2005; Svensson 2014; Martens & Ravn 2016).

I de senere år har den enorme tilvækst af detektorbrugere, og dermed også af fund, dog medført en række udfordringer, og den oprindelige solstråle-historie om dansk metaldetektorarkæologi har fået nogle skyggesider (se herom i Dobat 2013; 2016; Ulriksen 2013; Feveile 2015; Pedersen et al. 2018). Mange kulturhistoriske museer har betydelige ressource-mæssige udfordringer i forbindelse med håndtering af de mange fund, som flere steder udgør en voksende arbejdsbyrde. Det skønnes, at de danske museer med

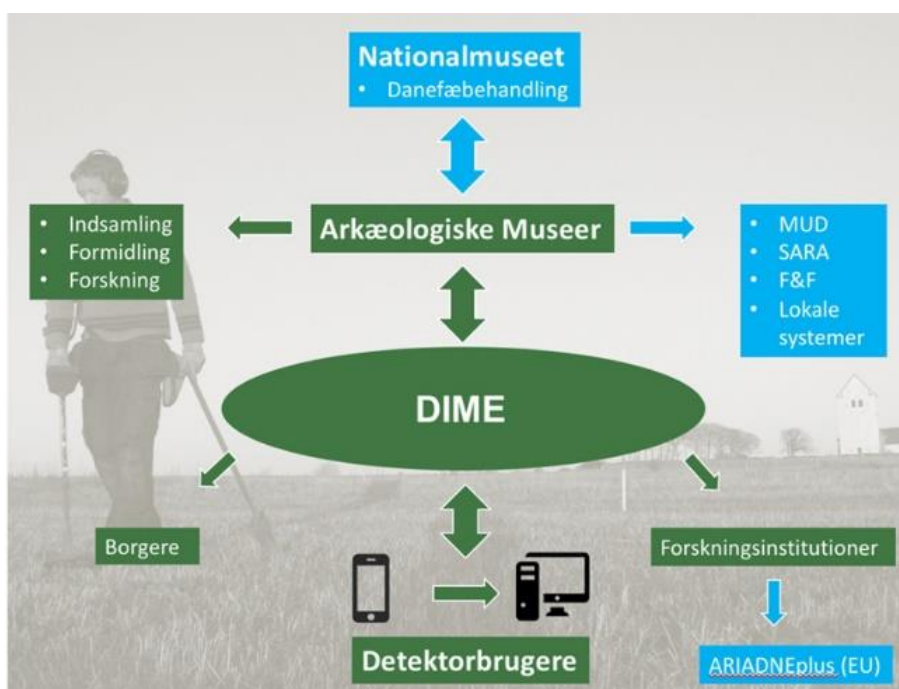

Fig. 3: DIME's rolle i forhold til de centrale institutioner og funktioner vedrørende metaldetektorfund og danefæprocessen i Danmark. Det skal bemærkes, at relationerne til MUD, SARA, F&F og evt. andre systemer (fremhævet i blå) endnu ikke understøttes af en direkte forbindelse via interfaces. Ligeledes er forbindelsen til Nationalmuseet og ARIADNE (fremhævet i blå) under udarbejdelse.

arkæologisk ansvarsområde i 2016 anvendte ca. 7,9 årsværk på registrering af detektorfund og facilitering af detektorbrugere. Andelen af dette ressourceforbrug, som estimeres at være anvendt til at registrere og håndtere genstande, som senere blev erklæret danefæ, er 1,11 årsværk (Pedersen et al. 2018: 12). Med til skyggesiden hører også, at kun en brøkdel af de mange nye fund er tilgængelig for en bredere offentlighed, for museerne og for forskningsmiljøer. Det betyder, at det store formidlings- og forskningsmæssige potentiale, som metaldetektorfundene rummer, hidtil ikke har kunnet udnyttes.

På de forskellige stationer af et dansk metaldetektorfunds rejse igennem det museale system bruges der i dag mange forskellige registreringspraksisser og -formater, varierende fra traditionel analog dokumentation til standardiserede Excel-tabeller og centrale og lokale registreringssystemer (MUD, F&F, REGIN og andre). Der er dog i overvejende grad tale om lokale og lukkede systemer, hvis primære formål er at understøtte administrative processer. Det vil ret beset sige museumslovens kapitel 5 (§ 11) bestemmelse om indberetning "til de centrale registre (...) og til registeret over arkæologiske lokaliteter og fundsteder" og museumslovens kapitel 9 om danefæ og danekræ. Her

skal holdes for øje, at ingen af de eksisterende praksisser og systemer kan leve op til samfundets interesse og berettigede krav på at få indblik i de mange detektorfund. Heller ikke museumslovens (og al moderne kulturpolitik) ambition om at gøre kulturarven *aktuel, tilgængelig og vedkommende for borgere og samfund og sikre dens anvendelse*, opfyldes i øjeblikket. For de danske museer har det således været svært at leve op til museumslovens grundlæggende formålsparagraffer, i hvert fald når det kommer til de danske metaldetektorfund. Et af kardinalpunkterne i DIME har derfor været at skabe en tilgængelig platform, hvor viden om detektorfund bliver bredt tilgængelig.

Folkelig arkæologi

DIME har fra begyndelsen søgt at implementere en samskabende tilgang. Repræsentanter fra detektormiljøet har været inkluderet igennem hele design- og udviklingsprocessen af DIME, hvorfor Sæmmenslutning Danske Amatørarkæologer (SDA) også er repræsenteret i DIME-styregruppen. Hermed knytter DIME an til en lang tradition i dansk arkæologi, hvor folkelig inklusion og bred involvering gør sig gældende, hvilket i stor udstrækning også er det tankegods, som dansk metaldetektorarkæologi udspringer af (Kristiansen

1981; Lyngbak 1993; Hansen & Henriksen 2012). Det, internationalt set, unikke samarbejde mellem museerne og detektorbrugerne hviler derfor på den grundlæggende dansk/skandinaviske tillidskultur, som kan erkendes ikke bare mellem borgerne, men også mellem borgerne og de centrale offentlige institutioner og myndigheder (Dobat 2013). Konsekvenser heraf er, at den voksende skare af detektorfolk, der er tiltrukket af en rekreativ fritidsbeskæftigelse, som giver dem mulighed for at engagere sig meget direkte i den materielle dimension af kulturarven, i høj grad er betinget af tillid og et folkeligt ansvar.

Detektorarkæologien favner således både et demokratisk grundelement, og er samtidigt udtryk for den individualistiske 'Zeitgeist', hvor det gælder om selv at røre ved, og selv at bidrage aktivt til historien. Men detektorarkæologien har på denne måde også udfordret den klassiske rollefordeling i arkæologien med fundproducerende amatører på den ene side, og de vidende eksperter på den anden. Netop den mellemposition, som detektorarkæologien indtager, var årsag til, at de danske detektorbrugere i 2015, til en workshop organiseret af det (desværre) kortvarige initiativ 'samarbejdsvillige detektorbrugere', helt entydigt identificerede en mangel på et centralt, digitalt system til registrering af detektorfund, og pegede på denne mangel som den uden sammenligning største udfordring i dansk detektorarkæologi (Krause-Kjær 2015). På denne baggrund rummer dansk metaldetektorarkæologi et unikt potentiale til at virkeliggøre nye principper i kulturarvsforvaltningen, hvor dele af processen lægges ud til detektorbrugerne, som dermed inkluderes som aktive deltagere i museernes forvaltnings-, forsknings- og formidlingspraksis – altså en meget konkret implementering af *citizen-science* og *crowd-sourcing* i den museale hverdag. Hidtil har både de mange og for manges vedkommende veletablerede detektorforeninger og de sociale medier udfyldt en central rolle som fora for udbredelse af god praksis i miljøet. Særligt Facebook bruges til deling af viden om fund efter *crowd-sourcing* princippet, og det er netop denne eksisterende praksis for vidensdeling, som DIME tager afsæt i.

Både i Danmark og internationalt tegnes der ofte et billede af de danske detektorbrugere som særlig kompetente og drevet af kulturhistorisk interesse, og i sammenligning med forholdene i andre europæiske lande står Danmark i denne henseende utvivlsomt i en

heldig situation. Men dette billede er også en refleksion af fagarkæologernes ønskescenarie – og et selvbillede, som adapteres og genfortælles internt i detektormiljøet, og udadtil til fagfolk, den brede offentlighed og medier. Ifølge museumsinspektører med direkte erfaringer fra felten er detektormiljøets sammensætning i dag langt mere heterogent end for bare 10 år siden. Dette gælder ikke mindst i forhold til udøvernes grundlæggende motivationer, som i dag er langt mere komplekse. Der berettes også om en udvikling, hvor særligt mange nybegyndere synes at være drevet af pekuniære incitamenter i lige så høj grad som af den kulturhistorisk interesse, hvilket sikkert også skyldes den enorme medieopmærksomhed på Danefæ over de sidste år. Det sidste har også ført til en enorm tilstrømning til detektormiljøet, som dog ikke nødvendigvis har bidraget med et tilsvarende kompetenceløft. På denne baggrund placerer DIME sig ind i et meget komplekst landskab og et i tiltagende grad heterogent brugermiljø, som dog indtil videre i alt overvejende grad synes drevet af et ønske om at yde et konstruktivt bidrag til den arkæologiske kulturarv.

Organisationen og fremtidig drift af DIME

På mange måder kan DIME beskrives som et græsrodsinitiativ båret af tre søjler:

1. det er drevet af museernes behov for en løsning på den administrative udfordring, som fundene udgør
2. et ønske fra forskningsmiljøerne om bedre muligheder for udnyttelse af detektorfund som forskningsdata
3. detektorbrugernes ønske om et centralt, standardiseret og enkelt digitalt redskab til fundregistrering og -behandling

DIME er blevet udviklet af Peter Jensen ved Enhed for Arkæologisk IT (AU og MOMU), Aarhus Universitet, Moesgård Museum, Odense Bys Museer og Nordjyllands Historiske Museum i samarbejde med Sammenlutningen Danske Amatørarkæologer (SDA), Slots- og Kulturstyrelsen og siden 2017 også Nationalmuseet. Udviklingen har været mulig takket være en projektbevilling fra KROGAGERFONDEN.

DIME ejes af Aarhus Universitet, som har placeret beslutningsmandat over DIME-portalen hos styregruppen. Den daglige administration og drift af DIME

(databasen og brugerfladerne) er overdraget til enheden for Arkæologisk IT, en fælles enhed under Moesgård Museum og Institut for Kultur og Samfund ved Aarhus Universitet. Portalen styres af en styregruppe bestående af repræsentanter fra Aarhus Universitet (Andres S. Dobat), Moesgård Museum (Mads K. Holst og Stine V. Laursen), Nordjyllands Historiske Museum (Torben T. Christiansen) og Odense Bys Museer (Mogens B. Henriksen) samt (siden efterår 2017) Nationalmuseet (Mads D. Jessen og Rikke Ruhe) og Sammenslutningen Danske Amatørarkæologer (Freddy Arntsen).

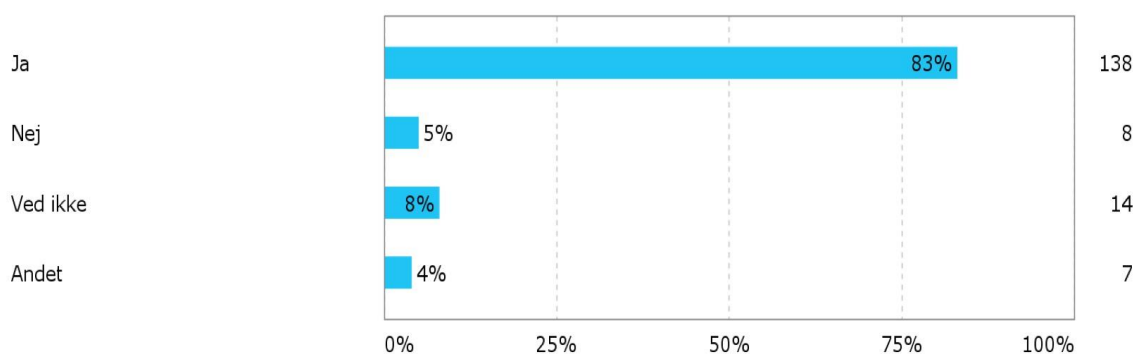
Styregruppen ser det som sin vigtigste opgave at fremtidssikre den videre drift og udvikling af DIME-portal, samt på længere sigt at forestå en konsolidering af DIME. Det er planen at DIME på længere sigt, og efter en prøve- og videreudviklingsperiode fra september 2018 og frem, vil opkræve driftsbidrag fra de museer og evt. andre offentlige

institutioner, som deltager i DIME-samarbejdet. Størrelsen af et eventuelt fremtidigt driftsbidrag for de enkelte deltagende museer vil blive fastsat under hensyntagen til finansieringsbehov, vurdering af sparet arbejdstid hos deltagende museer ved brug af DIME samt antallet af deltagende museer.

Brugerfokuseret design

For at sikre, at DIME blev udviklet til at håndtere de forskellige brugergrupperes centrale behov, gennemførte arbejdsgruppen allerede i 2016 en kombineret behovsanalyse og kortlægning af fremgangsmåder i de relevante miljøer. Et onlinespørgeskema blev distribueret gennem Facebook og de forskellige detektorforeninger, hvilket resulterede i 168 individuelle svar. Sideløbende gennemførtes fokusgruppeinterviews med udvalgte repræsentanter fra både detektor- og museumsmiljøet. I disse deltog medarbejdere fra 27 (og dermed næsten samtlige kulturhistoriske (arkæologiske) museer) museer

Spørgsmål 14: Hvis overstående (se spørgsmål 12 og 13) er opfyldt, ville du så være villig til selv at registrere dine fund i et onlinesystem til dette formål?

Spørgsmål 16: Det betyder meget for mig, at mine fund og fundoplysninger er tilgængelige for arkæologer og forskere til publikationer og lign.

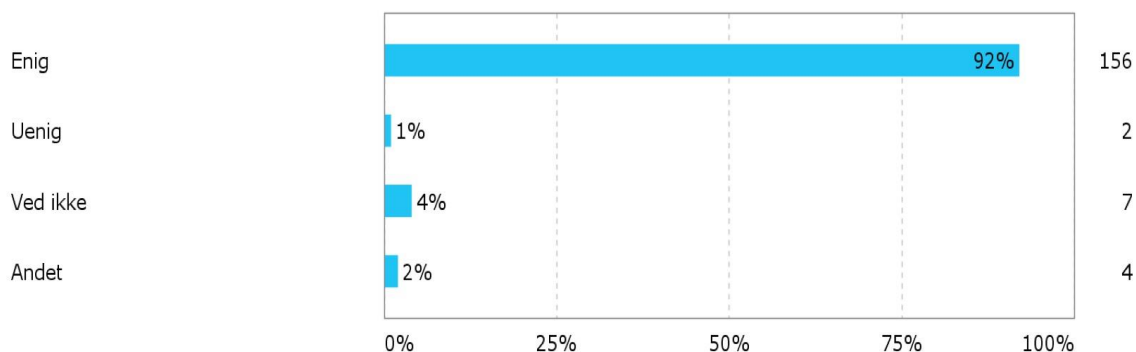

Fig. 4: Udvalgte resultater (spørgsmål 14 og 16) fra brugerundersøgelsen blandt detektorbrugere i 2016. Ud fra de uddybende besvarelser i fritextfeltet for spørgsmål 14 kan der argumenteres for, at flere af brugerne, der har svaret 'andet' er villige til at foretage egne fundregistreringer, så længe registreringssystemet opfylder visse krav (bl.a. at fundstedet forbliver skjult for offentligheden, etc.). Kilde: Jensen & Dobat 2016.

Fig. 5: Udvikling og designet af DIME er foregået i tæt dialog med brugergrupperne (både detektorbruger og de danske lokalmuseer). Også i testfasen blev brugerne inddraget, som her under en test af en tidlig version af DIME i regi af Odense Bys Museer og foreningen HARJA på Fyn i november 2017. Billede: HARJA.

med særlig interesse og kendskab til metaldetektorproblematikken.

Undersøgelserne gav et godt indblik i både de danske detektorbrugeres og museernes registreringspraksis, såvel som i attituder i forhold til funddata, detektorbrug og vidensdeling. Først og fremmest resulterede undersøgelserne i mange konstruktive forslag og idéer til designet og funktionerne i DIME-portalen, hvoraf størstedelen er imødekommet af udviklingsgruppen. Spørgeskemaundersøgelsen blandt detektorbrugerne viste meget tydeligt, at langt hovedparten af de detektorførere, der afgav svar (83 %), var villige til at bidrage til den museale registreringsproces ved at uploade basisinformationer og -data. Kun 5 % af deltagerne ønskede ikke at bidrage (for en detaljeret præsentation og diskussion af brugerundersøgelsens resultater se: Dobat & Jensen 2016). Også gennem hele udviklingsprocessen og under de afsluttede systemtests har udviklingsgruppen opretholdt den tætte dialog med brugerne af DIME-systemet i forhold til detektormiljøet såvel som til de arkæologiske museer.

Simple is beautiful

DIME-portalens kernefunktion er at understøtte en standardiseret registrering af enkeltfundne genstande med alle de centrale data og kontekstuelle

informationer, som herefter kan søges og eksporteres til brug i andre sammenhænge. DIME består af en database og de to dertil hørende brugerflader DIME MOBIL og DIME PC. Portalen er designet med henblik på registrering af metalfund, men i princippet kan alle arkæologiske genstande registreres i DIME. Portalen er frit tilgængelig, og for et detaljeret indblik i dens funktionalitet henvises til DIMEs hjemmeside.

I sin nuværende form opererer DIME med fire brugergrupper med forskellige adgangs- og redigeringsrettigheder:

1. Offentlige brugere (besøgende uden log-in) som kan søge i funddatabasen og få indblik i udvalgte data og informationer
2. Findere (detektorbrugere) som kan uploade, se og redigere egne fund og dertilhørende data og informationer
3. Museumsbrugere (faglige medarbejdere med ansvar for håndtering af detektorfund på de arkæologiske museer) som kan se og redigere alle fund og dertilhørende data og informationer fra deres museums ansvarsområde
4. Forskere (forskere med tilknytning til kulturarvssektoren og universiteterne) som efter forudgående ansøgningsprocedure og kun i en tids-

begrænset periode, og i forhold til et specifikt projekt, kan se alle fund og dertilhørende data og informationer. Ifølge anvendelse af data fra DIME i forsknings- og publikationssammenhæng henviser DIME til ODM's notat 'GOD SKIK FOR ADGANG TIL OG ANVENDELSE AF ARKÆOLOGISKE DATA' (ODM 2017).

Registrerede brugere kan uploade fund i DIME-databasen gennem enten DIME-MOBIL- eller DIME-PC-brugerfladen. Mobilbrugerfladen understøtter et direkte upload af fundstedet og dertil knyttede metadata og billeder via telefonens GPS-forbindelse og kamera. Ved upload af fund genererer begge brugerflader et unikt DIME-ID (f.eks. DIME-ID 420), som herefter fungerer som bindeled mellem den fysiske genstand og DIME-data.

Ved fundoprettelse er GPS-data, mindst ét fundbillede og klassifikationen (som dog godt kan være "ubestemt"), obligatoriske. Derudover understøttes upload og delvis autogenerering af en lang række oplysninger og data hørende til de enkelte fund (genstandsklassifikationen, datering, dimensioner, primært og sekundært materiale,

fritekstbeskrivelse, etc.) samt kontekstuelle data (matrikelnummer, sogn, kommune, ansvarshavende museum, nærmeste fortidsminder ifølge F&F, etc.).

Funddatabasen og det administrative workflow er modelleret over 'CIDOC Conceptual Reference Model' (Crofts et al. 2011), mens klassifikationen og dateringsvalg for genstande i DIME er tilpasset det eksisterende klassifikationssystem brugt i f.eks. REGIN og MUD. Hermed sikres mulighed for, at data kan migreres direkte til eksisterende eller fremtidige digitale systemer, ikke mindst F&F, MUD og det fremtidige SARA.

Til de centrale funktioner i fundregistreringsmodulet hører endvidere blandt andet en automatisk kontrol af GPS-oplysninger (kun fund indenfor Danmarks landegrænser og på tørt land kan registreres) og en delingsfunktion til sociale medier, hvorigennem fund kan postes i Facebook. Det sidste skal understøtte vidensdeling og indhentning af feedback og er dermed udtryk for DIMEs ambition om at bringe detektorbrugernes kollektive viden og kompetence aktivt i spil igennem *crowd-sourcing* og *citizen-science*. For at imødekomme detektorbrugerne, tilbyder DIME også mulighed for

Fig. 6: Brugen af mobilen til registrering af fund og fundets basisdata muliggør bl.a. senere udprint af standardiserede fundsedler med et miniaturebillede og en QR-kode. Billede: Casper Skaaning Andersen, Arkæologisk IT MOMU/AU.

udprint af standardiserede fundsedler, som indeholder alle basisinformationer samt et miniaturebillede og en QR-kode. Dette muliggør en direkte sammenkobling mellem den fysiske genstand, fra det øjeblik den kommer i fundposen, og adgang til fundets DIME-data via mobilen. Området 'Mine Fund' udgør en digital logbog og et katalog over brugerens funddata samt en mulighed for at holde styr på fund og fundpladser, ligesom det giver mulighed for at foretage søgninger og selektioner, f.eks. forskellige kortvisninger. DIME-kortmodulet understøtter således valg af bl.a. høje målebordsblade, LIDAR DHM terræn-/skyggekort og ortofoto.

Ved oprettelse offentliggøres et fund i det offentligt tilgængelige søgemodul, som giver mulighed for søgning efter forskellige typologiske, kronologiske og/eller geografiske kriterier, og det er knyttet til et kortvisningsmodul, som angiver fundforekomst og/eller -spredning på kommuneniveau. Det skal i denne sammenhæng pointeres, at en bruger forud for oprettelse accepterer, at data underlægges Creative Commons Kreditering (Ikke Kommerciel–Del På Samme Vilkår 4.0 International Licens), og at de frit kan benyttes til ikke-kommercielle formål.

DIME er designet til, ikke bare at modtage funddata og -informationer, men også at facilitere den efterfølgende registrering og behandling af fundene på lokalmuseet. Efter oprettelse har en detektorbruger mulighed for at 'indlevere' genstanden til museet, hvilket reelt flytter redigeringsrettigheder over data og oplysninger til museet. Ligeledes kan man forespørge hos museet, om en bestemt genstand ønskes indleveret, hvorpå der sendes en notifikation herom til museet. Museumsmedarbejderen kan derefter tilføje, redigere eller efterspørge yderligere data og oplysninger. Ligeledes kan museet udbede sig, at fund bliver indleveret. Registrerings- og behandlingsmodulet i DIME er i princippet gearet til at understøtte hele arbejdsgangen fra fundet gøres i marken, over den indledende registrering på lokalmuseet til den endelige danefæbehandling på Nationalmuseet. Og det er netop denne udtalte grad af informationsdeling mellem alle typer af DIME-brugere, der gør DIME til en nyskabende, og dermed også effektiv, digital platform.

Ud over de ovenfor beskrevne funktioner og workflows, som direkte er knyttet til den bagvedliggende funddatabase, udfylder DIME-hjemmesiden en central

funktion som skolingsredskab til udbredelse og promovning af god arkæologisk praksis i felten og under den efterfølgende fundbehandling. Siden indeholder blandt andet tekstinformationer om lovgrundlag for detektorafsøgninger, vejledning i registrering, håndtering og indlevering af detektorfund, skabeloner til fundsedler og hjælp til korrekt fundregistrering. Desuden er der produceret korte film om *dos and don'ts* i forhold til håndtering, behandling og fotografering af fund.

Fremtidsplaner for DIME

Med DIME tages et første skridt mod løsningen på en række udfordringer som moderne dansk metaldetektorarkæologi skal håndtere. På kort sigt vil portalens succes afhænge af, i hvor høj grad den bliver accepteret og brugt af detektormiljøet. Her peger erfaringer fra den første måned efter lancering og det store antal af brugere og registrerede fund i en særdeles positiv retning. Men allerede på mellemlangt sigt afhænger DIME's fremtid også af de muligheder, der vil være for en integrering af systemet i den museale forvaltningspraksis og ikke mindst den dertilhørende digitale infrastruktur. Gennem hele udviklingsforløbet har implementering af en direkte eksport af data fra DIME til de centrale museale databaser og centralregistre stået øverst på prioriteringslisten.

Realisering af dataeksport direkte fra DIME til især til Fund & Fortidsminder og en automatisk generering af den heri indlejrende X-Form ville være en lettelse og resultere i en arbejdstidsbesparelse for deltagende museer. DIME-gruppen har derfor under hele udviklingsprocessen været i tæt dialog med Slots- og Kulturstyrelsen som den centrale aktør på feltet. Det har dog ikke været muligt for Slots- og Kulturstyrelsen at rette op på de problemer med F&F REST-service, som har forhindret udvikling af en direkte dataflow mellem DIME og F&F. Implementering af en direkte dataeksport til det nyudviklede SARA har hidtil været vanskeligt grundet den forsinkede udvikling af den arkæologiske dimension af SARA-systemet og de mange uklarheder omkring systemets anvendelsesmuligheder og fremtidig udvikling. Ifølge Slots- og Kulturstyrelsen vil det være muligt både at importere data til SARA og at eksportere fra systemet ved brug af en dertil designet API (SLKS 2016). I skrivende stund er de præcise detaljer og ikke mindst de tekniske vilkår for denne fremtidige datamigreringsoption fra andre

systemer til SARA dog endnu ikke blevet offentliggjort, men dialogen herom mellem DIME og SLKS er fortsat i gang.

På lige fod med de centrale systemer under Slots- og Kulturstyrelsen har DIME projektgruppen været opmærksom på behovet for direkte data-flow mellem DIME og MUD, som på mange museer anvendes som første registreringsformat. Styregruppen for MUD er i skrivende stund i færd med at arbejde på et import-modul i MUD. Herefter vil DIME projektgruppen tage de nødvendige skridt frem mod udvikling af et eksport-modul fra DIME til MUD.

På denne baggrund er de væsentligste felter for den fremtidige udvikling af DIME:

1. en direkte dataeksport fra DIME til MUD og andre lokale, digitale registreringssystemer og/eller direkte videreeksport af data til de centrale registreringssystemer (F&F samt SARA)
2. mulighed for direkte dataflow i forhold til danefæbehandling, således at oplysninger kan migrere fra felten hos detektorbrugeren over lokalmuseerne til Nationalmuseet og tilbage igen til lokalmuseerne og finderne

Endvidere er en lang række andre funktioner planlagt eller ved at blive udviklet. Det drejer sig bl.a. om:

1. GPS-tracking: Mulighed for upload af detektorbrugers GPS-registrerede søgespor inden for et afsøgningsområde
2. Fundpladsmodul: Mulighed for upload af informationer, data og filer tilknyttet fundstedet og gentagne afsøgninger, samt mulighed for sammenknytning af enkelte fund til en overordnet fundkategori (bebyggelse, slagmark, skattefund, etc.)
3. Datadeling: Mulighed for en mere fleksibel deling af funddata blandt brugere og grupper af brugere. I sin nuværende form afspejler DIME ikke hele den sociale kompleksitet i forhold til håndtering af data fra fundpladser hvor flere detektorbrugere deles om 'søgeretten', fælles afsøgninger, større træf og projektbaserede afsøgninger, etc.
4. Udstillinger: Mulighed for kuratering af digitale udstillinger omkring udvalgte fundpladser eller fundkategorier både for fagfolk, enkelte museer eller detektorbrugere

Lokalmuseerne og ikke mindst Nationalmuseet ligger inde med en omfattende samling af data fra de sidste ca. 40 års metaldetektorsafsøgninger i Danmark. Data foreligger i varierende form og kvalitet og ofte præget af registreringstidspunkt, den ansvarshavende institutions procedurer og andre faktorer. Det er dog kun et fåtal af disse fund, som er offentligt tilgængelige. For at DIME i fremtiden kan anvendes som forskningsinfrastruktur og give et repræsentativt indblik i danske detektorfund, kræver dette en inddragelse af den store mængde af gamle fund i en eller anden form. Om også dette kan og skal ske inden for DIME portalen eller gennem andre systemer (SARA), må fremtiden vise.

DIME er bygget på grundantagelsen om, at de danske detektorbrugere har motivationen og evnen til selv at foretage den grundlæggende registrering af deres fund – og til at bruge de forskellige muligheder for at modtage og tilbyde hjælp hertil. Tiden efter lanceringen vil vise, om denne antagelse er korrekt og om visionen om en samskabende og demokratisk forankret tilgang til kulturarvsforvaltning kan overleve mødet med virkeligheden – altså den virkelighed som systemet vil blive mødt med i det danske detektormiljø, på de danske museer og sidst men ikke mindst i form af den eksisterende digitale infrastruktur på kulturarvsområdet. DIME bliver på denne måde også en test af den liberale danske model for detektorarkæologi.

Links

DIME: Digitale Metaldetektorfund
<https://dime.au.dk/>

F&F: Fund og Fortidsminder
<http://www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder/>

MUD: Museernes Udgravningsdata
<http://www.udgravningsdata.dk/>

REGIN:
<https://www.kulturarv.dk/regin/index.do>

SARA: Fælles system til registrering og administration af museernes samlinger
<https://slks.dk/museer/museernes-arbejdsopgaver/registrering/sara/>

Litteratur

- Crofts, N., Doerr, M., Gill, T., Stead, S. & M. Stiff (eds.) 2011
Definition of the CIDOC Conceptual Reference Model (Version 5.0.4).
ICOM/CIDOC CRM Special Interest Group.
- Dobat, A.S. 2013
Between Rescue and Research: An Evaluation after 30 Years of Liberal Metal Detecting in Archaeological Research and Heritage Practice in Denmark.
European Journal of Archaeology 16 (4): 704-725.
- Dobat, A.S. & A.T. Jensen 2016
Professional Amateurs Metal Detecting and Metal Detectorists in Denmark.
Open Archaeology 2016 (2): 70–84.
- Feveile, C. 2015
Metaldektektorproblematikken – uens regler og deres konsekvenser.
In: A. Pedersen & S.M. Sindbæk (eds.) *Et fælles hav – Skagerrak og Kattegat i vikingetiden*.
København: Nationalmuseet: 120-135.
- Hansen, J. & M.B. Henriksen 2012
Hvem samler de for? Eksempler på lægmænds bidrag til Odense Bys Museers oldsagssamling.
Fynske Minder 2012: 87-105.
- Henriksen, M. B. 2005
The Metal Detector – Friend or Foe for the Archaeologist? Aspects of Metal Detector Archaeology in Denmark.
In: K. M. Hansen & K. B. Pedersen (eds.) *Across the Western Baltic: Proceeding from an Archaeological Conference in Vordingborg*.
Sydsjællands Museums publikationer 1: Vordingborg: Sydsjællands Museum: 217-26.
- Jensen, A. & A.S. Dobat 2016
Brugerundersøgelse I: Registrering af metaldektektorfund – en brugerundersøgelse blandt dektektorfolk ('The 2015 Danish dektektorist survey').
Upubliceret Rapport under projektet DIME. Aarhus Universitet.
- Kristiansen, K. 1981
A Social History of Danish Archaeology (1805–1975).
In: G. Daniel (red.), *Towards a History of Archaeology*.
London: James & Hudson: 20–44.
- Lyngbak, E. 1993
The Amateurs.
In: S. Hvass & B. Storgaard (eds.) *Digging Into the Past: 25 Years of Archaeology in Denmark*. 280.
Højbjerg/København: Jysk Arkæologisk Selskab/Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab.
- Martens, J. & M. Ravn (eds.) 2016
Pløjejord som kontekst. Nye udfordringer for forskning, forvaltning og formidling.
Oslo: Kulturhistorisk museum/Universitetet i Oslo.
- ODM (Organisation Danske Museer) 2017
GOD SKIK FOR ADGANG TIL OG ANVENDELSE AF ARKÆOLOGISKE DATA.
Notat udgivet af Organisation Danske Museer.
<http://www.dkmuseer.dk/sites/default/files/Ark%C3%A6ologisk%20Forskningscharter%20nov.%202017.pdf>
(tilgået 23. oktober 2018).
- Pedersen, K.B., K.H. Sjøsted, T.T Christiansen, C. Feveile, S.V. Laursen, A.S. Hansen, J. Hansen & M.B. Henriksen 2018
Dektektorfund, danefæ og uddeponering – En stigende udfordring for lokalmuseerne.
Upubliceret intern rapport udarbejdet og distribueret af forfatterne.
- SLKS (Slots- og Kulturstyrelsen) 2016
KOM I GANG MED SARA INTRODUKTION TIL MUSEERNES NYE SYSTEM TIL SAMLINGSREGISTRERING OG -ADMINISTRATION.
Slots- og Kulturstyrelsen: København 2016.
https://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Dokumenter/Museer/Museernes_arbejdsopgaver/Registrering/Projekt_SARA/Kom_godt_i_gang_med_SARA.pdf
- Svensson, H. 2014
Uppdragsarkeologin och kulturmiljölagen hotar fornsakerne – svar till Raä.
Fornvännen 2014, 109: 139-144.
- Thomas, S. 2012
Searching for Answers: A Survey of Metal-Detector Users in the UK.
International Journal of Heritage Studies, 18 (1): 49–64.
- Ulriksen, J. 2013
Dektektorarkæologi – en succeshistorie med begyndende brudflader.
ROMU 2013: 27-49.

Arkæologisk Forum er et fagligt tidsskrift der søger at sætte det arkæologiske fag ind i en større sammenhæng – både videnskabeligt og samfundsmæssigt. Her kan både arkæologisk faglige og fagpolitiske emner behandles og debatteres.

Skriv til Arkæologisk Forum:

Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag. Kontakt redaktionen, og få råd og vink om indhold, læsere, formaliteter, deadlines m.v.

Fagfællebedømmelse:

Generelt bliver tekster i Arkæologisk Forum fagfællebedømt. Fagfællebedømte artikler er markeret med en stjerne (*) ved forfatternavnet.

Kontakt:

redaktion@archaeology.dk
www.archaeology.dk

© Forfatterne og Arkæologisk Forum.

Artikler, indlæg og billeder må ikke mangfoldiggøres i nogen form uden skriftlig tilladelse fra redaktionen.

Redaktion:

Mette Palm (ansv. redaktør)
Jette Rostock
Anna Beck
Ole Thirup Kastholm
Signe Lützu Pedersen
Susanne Klausholm Dolleris

Udgiver:

Foreningen af Fagarkæologer – FaF

Forsidebillede:

"Er straks tilbage" – Holmegaards Glasværk.
© Anna S. Beck, Museum Sydøstdanmark.

Tryk og oplag:

Museum Vestsjælland trykker 250 stk.

Arkæologisk Forum udkommer:

maj og november

Abonnement og løssalg private:

175,- kr. årligt (2 numre)
87,50 kr. pr. nummer

ISSN 1399-5545

Foreningen af
Fagarkæologer
faf@archaeology.dk
www.archaeology.dk

Nr. 39
2018
Arkæologisk Forum